

Katona József *Bánk bánja*

ROMANTIKUS NEMZETI DRÁMÁNK

Javasolt feldolgozási idő: 100 perc

1. feladat

Az én színháztörténeti lexikonom.

[Bácbstudástár, Katona József Lexikon](#)

- a) Nézz utána a *Bánk bán* keletkezéstörténetének és utóéletének! Hogyan jutunk el az 1815-ös változattól az első bemutatóig és az Erkel-operáig? Az információkból állíts össze szócikket egy képzeletbeli színháztörténeti lexikon számára!

- a) Egy másik szócikked Katona József életpályáját és pályaképét mutassa be!

2. feladat

Jellemeik és jellemtelenek.

1. *Kik beszélnek? Ismerd fel a szereplőket!*

- a) A hatalom birtokosa vagyok. Saját hazám fiait pártolom, a magyar urak érdekei nem foglalkoztatnak. Indulatos és dölyfös embernek tartanak. Öcsém ügyetlen udvarlását rossz szemmel nézem. Félő, hogy Bánkot magára haragítja, de teszetosza magatartását is szégyenletesnek tartom. A nádort a feleségével sakkbán tarthatom: Melindát az udvari intrikáknak bármikor kiszolgáltathatom. Főleg most, hogy a férjét távol tartom az udvartól.

- b) Életelvem, hogy ahol a haszon, ott a haza is. Ottónak jutalom reményében segítettem, de bármikor elárulom, ha az érdekeim úgy kívánják. Tudok róla, hogy korábban gyilkosságot követett el, ha kell, ezt is felhasználom ellene. A pénz csörgése hangosabb a becsület szavánál.

2. Hasonló módon készítsd el Melinda és Bánk bán jellemzését is!

3. feladat

Bűnös vagy ártatlan? Irány az Ötödik szakasz! Endre egy kialakult helyzetre ér haza. Úgy kell véleményt alkotnia, hogy a történetek idején nem volt jelen. A következő részletek az utolsó felvonásból származnak.

Válaszolj a hozzájuk kapcsolódó kérdésekre!

1) Hogyan ítéli meg Izidóra Gertrudist?

IZIDÓRA

Csak azt

Tudnám, ki volt azon gonosztevő! Oh

Mert kész lehetnék e fájdalomaimban

Öngyilkosommá lenni! – Ah igaz,

Hogy a királyné kedves nem vala;

De ezt ugyan mégis nem érdemelte!

2) Mi Endre belső konfliktusának és könnyeinek az oka?

UDVORNIK (magok közt).

Sír a király.

KIRÁLY (hirtelen közikbe tekint).

Ki mondta azt? – Nem úgy van.

Csak víz – (tenyerével eltakarja).

UDVORNIK (tartózkodva közelít hozzá).

Királyom, miért takartad el?

KIRÁLY

Mert nem szabad.

UDVORNIK

Dehogy nem!

KIRÁLY

Én király

Vagyok.

UDVORNIK

De ember is –

KIRÁLY

Érzem – Egy királynak

Kell látni minden könnyeket: magának

Könnyezni nem szabad.

UDVORNIK

Ne kéne bár!

KIRÁLY

Ő Isten. Istenit kívánva néz

Reája minden. Éppen akkor sírhat egy

Szegény, midőn királya; s a király

Nem látja azt meg a könnyek miatt. –

Gertrudis! Így kellett találni meg!

(Székbe váncorog s lebókol.)

3)

a) *Hogyan vall az ifjú vitéz Gertrudisról?*

b) *Kit nevez Solom gyilkosnak?*

c) *Kire hívja fel a király figyelmét?*

*SOLOM MESTER (bejön, mélyen meghajtván magát,
egy véres kardot tesz a király lábaihoz).*

Engesztelődjél sorsoddal királyom!

Elérte bosszúálló fegyvered

Karom által a gyilkost.

KIRÁLY

Ifjú vitéz!

IZIDÓRA (égre vetett szemekkel).

Oh nyújts borostyánt bosszúlónk fejére!

SOLOM

Királyom azt parancsolá: siessek

Előre, mint győzedelmes érkezése hír-

Mondója. Tűzben s vérben leltem itt

Mindent. Atyám is a királyfiakkal

Futott előmbe: alig küldhettem el

Egy biztos ember által őket. Az

Apám kiáltá vissza még: „Megölték

Nagyasszonyunkat, és ártatlanúl".

Tüstént rohantam fel, s a gyilkos Ottó

Hercegre mondta épp a halált.

KIRÁLY

Ottó! tehát még ő is?

SOLOM

Elfutott;

De nem tudom hová. A zendítők

Kitörtek. Én nyomokban voltam a

Legényeimmal és körülvevék egy

Házat – meg is jutalmazám: azon

Vason Petur bán vére gőzölög.

4) Milyen adalékkal szolgál a zászlós által felolvasott levél? Hogyan vélekedik ekkor a király a királynéről?

ELSŐ ZÁSZLÓSÚR (olvassa).

„Glogonca:

1213. Kilencedik hava 20-án, mint Sz.-Lestár napján.

Áldás s szerencse néked nagy királyné!

Országod alsó részei nemsokára

Inkább mutatnak egy kovácműhelyt,

Hol vízre lesz csak szükség a tüzet

Öntözni, melyben most a kardokat

Edzik. Nagyasszonyom! vegyen Kegyelmed

Kormányozásban más szabásokat--

Itt pártütéstől félhetünk. – Igaz

Ember tanácsol –

Pontió di Cruce,

Templomvitézitek nagymestere,

S jóvoltotokból itt az illirok

Között királyi helytartótok.”

KIRÁLY

Úgy van!

ZÁSZLÓSÚR

Mi van úgy, királyom?

KIRÁLY

Ő hibás; hiszen

Másképp nem ölte volna meg magyar.

5)

a) *Hogyan vall Simon Peturról és a királynéről?*

b) *Milyen újabb információt kapunk Ottórol?*

SIMON

Petur? esküszöm,

Hogy nem Petur bán ölte meg a királynét.

ZÁSZLÓSÚR

Pártos.

SIMON

Talán az sem vagyok –

ZÁSZLÓSÚR

Miért

Vagy elfogatva? –

SIMON

Az való! de én

Csak a folyó szerént úsztam. Petur bán

Gyűlölte a királynét, s mégis, a-

Midőn öreg bátyám rimánkodék,

Hogy várákozzanak csak addig, amíg

*Ő a királynéval beszélene –
Meg tette még azt is Petur; de egy
Kevés időre Mihált láttuk a
Tömlőcbe kísértetni – melyre az
Egész gyülekezet összeháborodva
Rontott ki, s megszabadítá.*

KIRÁLY

S a királynét?

SIMON

Már halva leltük –

KIRÁLY

És Ottó?

SIMON

Petur bán

*Halált kiálta a fejére. Ez
Ifjú vitéz betört ránk és meg-
Mentette. – Majd Peturtól elszakadtam,
Mentemben egy fedél alatt nyögést
Hallottam: éppen az volt ez, kinél
Nagyasszonyunk (mint e polgár maga
Vallá ki) hétezer márk aranyat el-
Tett bérbe. Ottó azt erőszakosan
Ragadta tőle el; magát pediglen egy
Halált-hozott sebbel jutalmazá.*

KIRÁLY

Gertrudis! – Ottó –

6) *Hogyan járul hozzá Mihál panasza a helyzetről kialakult képhez?*

KIRÁLY

Mit beszélsz?

MIKHÁL

Késő vénség fehérlik

Fejemen – mocsok nem volt rajtam soha

Más, mint kiontott vére a haza

És szent igazság ellenséginek;

Most mint közönséges tolvaj vitettem

Tömlöcbe, és a külső nemzetet

Anélkül is megúttát nép szeméttel

Dobála. Ezt Gertrudisod tevé,

Mert nem akarám testvéremet megölni.

7) *Hogyan viselkedik kezdetben Bánk?*

BÁNK

*Király! Gertrúdisod koporsó-
Aljára vágom a hatalom jelét –
(Nyakláncát odaveti.)
Ott van. Vereslik is még vére rajta.
(Nagy zúgás van.)*

[...]

BÁNK

*Az te nem lehetsz, szerette
Királyom! Árpád és Bor vére közt
Folyó dologban bíró csak Magyar-
Ország lehet. Jobban be van neved
Mocskolva, mint az enyém. (Kimutat az ablakon.)*

Nézd azt! amott

*Hurcoltatik Petur bán és egész
Háznépe lófarkon. S azt kurjogatják,
Hogy: éljen a király!*

[...]

BÁNK

Azok tevék ezt, akiket te külső

*Földekről országodba csődítél,
Mint pártosok feje és nagyasszonyunk
Gyilkosa úgy öletteget le, és
Midőn alig mozogva ott hevert,
Házára törtek ismét és nevedben
A gyilkolásért e bosszút veszik:
Holott csak én öltem meg a királynét!*

8) Solom mester Petur szavait idézi. Hogyan árnyalják a problémát a bán szavai?

*SOLOM (visszajön).
Késő! kiszenvedett már – gyermekit
Kérdezte. Egy átkot nyögött ki még
Nagyasszonyunkra és az alattomos
Gyilkosra; téged áldott csak királyom
És a hazát – nem hallá többet egy
Szavunkat is – lelkét kiadta ott.*

9) Mit mond Myska bán a királynéről?

MYSKA BÁN (sietve jön).

Fiam hová?

SOLOM

Megívni a nagyúrral!

Nagyasszonyunk haláláért.

MYSKA

Megállj!

Az orozva-gyilkoló hát ő?

BÁNK

Orozva?!

MYSKA

Igen; mivelhogy a nagyasszonyunk

Ártatlan.

KIRÁLY

Az?!

MYSKA

*Semmit sem is tudott
Ottónak ízetlenkedéseiről.
Meghittje Biberach, ki a saját
Házamban holt meg, azt vallotta. Ő
Hörgése közt tevő az újjait
Keresztre és lelkét kiadta e
Végszóval: „Esküszöm hogy a királyné
Ártatlan!” – Ő mindent tudott – bizony
Mindent tudott! az ördög is igazat
Mondana halála óráján, bizonynal.*

10) Megérkezik Tiborc, Melinda koporsóját behozzák. Milyen gazságokról számol be Ottót illetően?

TIBORC

*Azt kiabálták azok,
Hogy: „éljen Ottó – nénye bosszulója!”*

KIRÁLY

Ottó!

TIBORC

„Hogy a határon várja őket

Ottó, jutalmazással.”

KIRÁLY

Mindenütt

Ottó! az akit én olyannyira

Szeretni kénytelen valék, – kiért

Szintén alattvalóim gyűlölésit

Vontam magamra – Ottó! átkozott!

Örökre zárva lesz előtted az

Országom!

11) Hogyan változik meg Bánk viselkedése a jelenet során?

BÁNK

Az ég siket fájdalmaimra –

Vég semmiség az én ítéletem –

Az Isten engem büntetésre nem

Tart érdemesnek; – az angyal, mely jegyezte

Botlásaimnak számát, ily következt

*Húzó legelső lépésemkor el-
Rémült dicső helyén és félrefordult
Könnyes tekintettel törölte ki
Nevemet az élet könyvéből.*

*SOLOM (szánakozva Bánkra mutat).
Nézd, uram, e csüggedést! – Király,
A büntetés már ennek irgalom."*

12) Mit állít Tiborc Bánkról? Hogyan vallanak ezek a szavak Gertrudis ellen?

TIBORC (csak egy lépéssel előbbre jön s térdre esik, és rémülve kiált).

*Uram! beteg feleségem s éhező
Öt gyermekim kínos nyögések az
Istennek irgalmáért felmenő
Végső fohászkodásodat ki fogják
Zavarni a mennyekből, ha megölöd
Gyámoljokat.*

13) *Mi a király végső összegzése?*

Magyarok! előbb mintsem magyar hazánk –

Előbb esett el méltán a királyné!

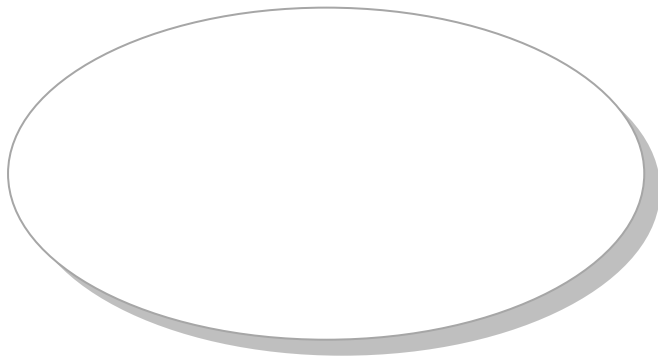

4. feladat

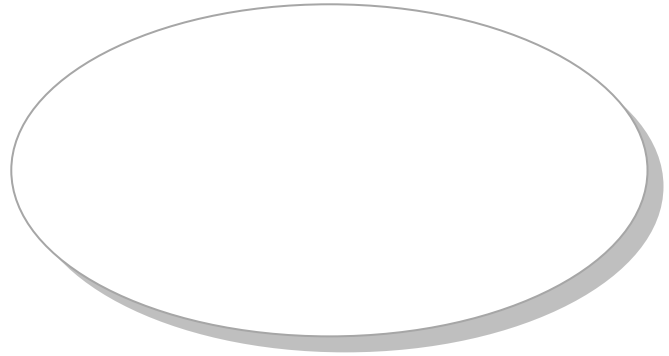
A *Bánk bán* szereplőit Arany János három csoportba osztotta. Helyezd őket a megfelelő halmazba! A fenti részletek sokat segítenek a csoportosításban!

Biberach, Izidóra, Melinda, Mikhál bán, Myska bán, Ottó, Petur bán, Simon bán, Solom mester, Tiborc

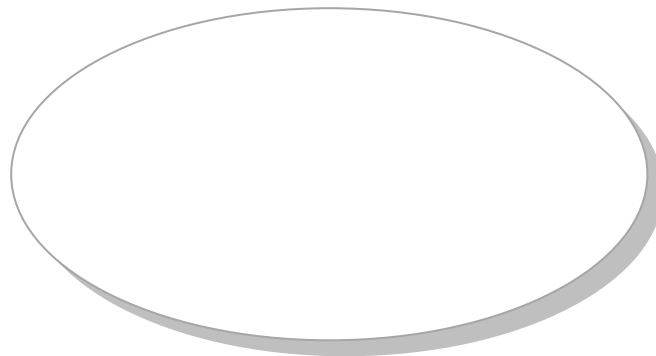
Bánk bán köre:

Endre köre:

Gertrudis köre:

5. feladat

Milyen további ellentétek mélyítik az alapkonfliktust? Írj be egy-egy hiányzó nevet a láncokba! Azok állnak konfliktusban, akik egymás után szerepelnek!

a) Gertrudis- _____ - Biberach

b) Melinda- _____ - Petur